

GUSTAVE FLAUBERT HONDARRIBIAN

Kostaldeko herri suntsitu baten erretratua, turista berezi baten lumaz

Gustave Flaubertek gaztetan Euskal Herrian egindako bidaia ez da sobera ezaguna euskal irakurleentzat. Idazleak bere obra handiak izkiriatu aurretik, inguru hauetako zenbait herri ezagutu zituen eta hil ondoren publikatutako liburu batean jasota daude haren hainbat inpresio. Merezi du haietara itzultzea. Artikulu honetan, Hondarribiari buruz zer esan zuen berreskuratuko dugu.

 GORKA BEREZIARTUA MITXELENA BLIGHT BARKER / SIDNEY CROCKER

1 840an, 19 urterekin, ikasle gisa ibilbide gorabeheratsu samarra izan ondoren, eta gurasoek utzitako sosaz baliatuz, Gustave Flaubertek Pirinioetan eta Korsikan barrena bidaiatu zuen. Gaztetatik letren adikzioan eroritako norbait zen, bere menderako ere oso idazle goiztiarra -13 urte zituen lehen testua argitaratu zuenean, berak eta Ernest Chevalier ikaskideak sortutako *Art et progrès* eskuz idatzitako aldizkarian-. Hortaz, bidaia horri buruz idatzi zituen lerroetan agertzen den Flaubert ez da oraindik *Madame Bovary* edo *L'Éducation sentimentale* nobela handiekin XIX. mendeko *rockstar* literario bilakatuko zena. Baina hala ere, Flaubert Flaubert da: Frantziako literaturaren idazle handienetako bat, guztiz kanonikoa, gaur egungo idazle ez gutxiren inspirazio iturri. Estiloan perfekzionista, bizi izan zuen mendearen kontalari zehatzak -“*le mot juste*” erabiltzeko grina horren gramo bat arnastuko bagenu geroz eta zabarrago idazten dugun kazetariok, ai, orduan-, eta horregatik, deigarria egiten da Euskal Herriaz idatzi zuenak jaso duen arreta eskastxo.

Hartu Hondarribiko kasua, adibidez. Udalaren webgunean sartzan bazara, XIX. mendeko bi idazle frantses inportantek herriaz idatzi zutela aipatzen da -Victor Hugo eta Stendhal-, baina Flaubert ez da inondik ageri. 1973ko herriko jaietan Iggy Pop, David Bowie eta Lou Reedek

Bentan jo, eta orain hura kontatzen hasitean hiruretako bat aipatuko ez bagenu bezala da: atentzioa deitzen duen hutsune bat, segur aski Flauberten testua ez ezagutzeari egozten ahal zaiona -idazlea hil ondoren argitaratutako *Voyage dans les Pyrénées et en Corse* liburuan agertu baitzen, obra minor bat-, baina nolahi ere, bete beharreko zuloa, ez gabiltza-eta horrelako bisitariz oso aberats.

Mahukak ukondoraino bildu eta goazen, bada, orrialde preziatu horiekin lan pixka bat egitera: Bidasoak Hondarribiraino eramanez duela esplikatzen eta Faisaien Irla mespretxatu ondoren -ez omen zuen aipamenik ere merezi-, alde zaharreko ate nagusian dago Flaubert. Bera sartzan eta neska kozkor bat ateratzen, “hanka-hutsik, gorriz jantzirik eta trentzak sorbalden gainean; ez zuen atzera begiratu eta bere bidea jarraitu zuen. Hondarribiari erortzeko zorian dagoen herria da. Ez da batere hotsik entzuten kaleetan, belarrak bultzaka hazten dira horma kiskalien kontra, ez dago leihorik etxeetan. Kale nagusia zuzena eta malkartsua da, etxe beltzez inguratua, zeinak balkoi ustelduz hornituta dauden, haietan zabal eguzkitan lehortzen piltzar gorriak; astiro igo dugu, alde guztietara begiratzen eta are gehiago begiratuak izaten”.

Tira, hondarribiar txobinista samarra bazara, kontua ez da oso ongi hasten, hori da egia. Baina aizue, Lehen Karlistaldia-

ren azken tiroak entzuten ziren Rouenen jaiotako idazlea hemendik pasa zenean, ezin zitzaion herriari eskatu txol polit eta distirant egoteko trabukoekin tira eta tunba jardun berritan. Gainera gero gauza hobetzen hasten da, ematen baitu Flaubertek *trip* bat izan zuela herriko kaleetan: “Hondarribian promenatzen nintzen bitartean, erabat ireki nintzaien gertatzen zitzaizkidan inpresioei, eszizazioz gozatu nituen, dena irentsi nahi zuen sentsualitate batez; indar guztiekin murgildu nintzen nire irudimenean, irudiak eta ilusioak osatzen nituen eta plazer osoz hartu nuen galtzeko eta murgiltzeko aukera”.

Emakume baten kantuak eteten du gogobetetasun egoera hori. “Kanta espainiar” baten erritmo geldo eta tristeak deitzen du idazlearen arreta: “Adineko emakumea zen segur aski, ahotsak dardara egiten zion eta desagertutako zerbaitez dolutzen zela zirudien. Ez nuen deus ikusten, kalea huts-hutsik zegoen, gure buru gainean zerua urdin eta distiratsu, denok isildu ginen. Zer esan nahi zuen ahots zaharrez abesturiko kanta espainiar hark? Hildakoen dolua ote zen? Gaztaroko urteetara itzulera? Jada ez dagoen garai on baten oroitzapena? Hondakin hauen gainean abestutako gerra-kanta? Edo andre zahar ezezagunak xuxurlatutako amodio kanta?”. Zalantza horretan dagoela, beste ahots bat, gazteagoa, abes-

ti alaiago batekin hasten da, Flaubertek bolero gisa deskribatzen duena; baina agudo bukatzen da idazleak larretxorien melodiarekin parekatzen duen kantua.

Oinez segitzen du beraz, han eta hemen kale erdian agertzen zaizkion putzuak saihestuz. “Ez dakigu nora goazen, herriak ere noraezean dabilenaren itxura dauka, eta gauza mingarriak pentsatzen dituenarena”. Esaldia hobe ulertzen da pixka bat aurrerago, arrantzale batekin topo egin eta gerran giriak tirokatzeko erabilitako postua erakusten diotenean. “Karlistek egor eutsi dutenez, banaka-banaka erori dira, Erdi Aroa harriz harri erori zen bezala; baina erauzi egin behar izan dituzte, eta azkazal ugari zartatu da; etxe bakoitza, ate bakoitza, habe bakoitza balaz zula-zula eginda dago, elizak kanoikadak jaso ditu, etsaien obusak Behobiaraino iritsi dira eta gizonak hil dituzte”. Bat-batean badirudi bohemiaok, estilistak, bidaiari kezka gabeak ezin duela inguratzen duen horretaz abstrakzio gehiago egin.

Irakurri berriz aurretik kontatu dituenak: kiskalitako hormak, etxe beltzak, hanka-hutsik dabilen neska hura begiratu gabe ondolik pasatzen, herritarrak ondo jantzitako bisitarien zelatan, adineko emakumearen kantu tristea. Gerra-ondoko irudiak dira, 1840ko Hondarribia, gaurko Siria, zer axola du, gorpuk oraindik epel daude. Madalena auzora ere joango da geroxeago, eta haurrek samaldan inguratuko dute, limosnaren bat jasoko duten esperantzan. Flaubert: aberats bat, heriotzak eta miseria gorriak hondatutako Gipuzkoako azken herrian. Akaso irudi triste hori eman zuelako ez da aipatzen bisitari ilustre honek idatzitakoa? Idazleari, nolani ere, arrastoa geratu zitzaion: “Hondarribia utzi nuen, maitatutako zerbait uzten den atsekabez”. ●

1839AN, FLAUBERT HERRIRA
IRITSI BAINO URTE BAT
LEHENAGO, ITXURA HAU
ZEUKAN HONDARRIBIKO
SARGIAK GARAI HARTAKO
BISITARIEK MARRAZTU ZUTENEZ.

Hondarribia euskaraz bizi

Hondarribiko Udala

